Replica

Andrei PLESU

Draga Domnule Ion Bogdan Lefter,

Va rog sa aveti bunavointa de a publica in revista Dvs. scrisoarea deschisa adresata Dlui Marino (v. attachment-ul), ca replica la textul D-Sale din Nr. 223. Va rog, de asemenea, sa luati nota de faptul ca renunt la Marele Premiu acordat de juriul ASPRO, pentru motivele expuse in scrisoarea anexata. Voi face sa va parvina diploma si trofeul. Inteleg sa pastrez premiul pentru critica literara si eseu, din respect pentru votul celor 150 de membri ai organizatiei Dvs. V-as fi recunoscator daca ati aduce decizia mea si la cunostinta cititorilor Dvs.

Cu multumiri si salutari colegiale,
Andrei PLESU
16 iunie 2004

Stimate Domnule Marino,

Dupa ceremonia premiilor ASPRO, a trebuit sa lipsesc pentru scurt timp din tara, asa incit am citit cu oarecare intirziere textul prin care, in calitate de presedinte al juriului, intelegeti sa va argumentati optiunile. Trec peste ceea ce e simpla neregula procedurala. Nu e normal sa aflu, din presa si dupa ce mi s-a decernat Marele Premiu, de existenta acestui text, unic in felul lui. Caci el e construit in asa fel incit sa justifice mai curind anularea distinctiei oferite, decit confirmarea ei.

Pe scurt, premiul mi se da ca si cum mi s-ar lua. Din Evenimentul zilei, aflasem deja, a doua zi dupa ceremonie, ca primisem nu un premiu, ci „o lectie de fair play". Dar imi spusesem, atunci, ca nu e vorba decit de un mic acces de proasta crestere, curent in lumea romaneasca de azi. Constat insa, citindu-va, ca lucrurile merg ceva mai adinc. E vorba de un mod de gindire si de comportament caruia autoritatea Dvs. ii confera un credit nemeritat si, dupa parerea mea, pernicios.
Porniti, in textul cu pricina, de la o aparenta distinctie tipologica, pe care insa o manevrati ca pe un verdict judecatoresc. Caci nu de o polaritate benign clasificatoare e vorba (de tipul Dostoievski-Tolstoi, Brancusi-Paciurea, Caragiale-Eminescu, sau macar traditionalism-modernism), ci de separarea griului de neghina: de o parte cei buni, rationalisti, criticisti, liberali, democratici, pro-europeni, pluralisti, toleranti si laici, de partea cealalta cei rai, absolutisti, totalitari, mistici metafizici, etnicisti. De o parte cristal pur, de cealalta puroi.

In acest dramatic binom, eu sint, fireste, prost plasat: autoritar, restrictiv, elitist, teologal, mistic. Admiteti, generos, ca „nu puteti ignora" „calitatea intelectuala" a unor carti, chiar daca ele au o „orientare ideologica" deviata. E bine ca nu ignorati asemenea carti. Dar nu se intelege de ce tineti cu tot dinadinsul sa le dati premii. E ca si cum ati pune coronita, in fata clasei, pe crestetul sefului de promotie, numai ca sa aveti ocazia de a-l urechea.
Calitatile pe care sinteti dispus sa mi le acordati (eruditie, „bun nivel intelectual", luciditate) nu ma pot inocenta pina intr-atit, incit sa ma scutiti de suspiciuni infamante, ca de pilda tendinta de a practica interdictia, intoleranta, anti-rationalismul etc. Pentru a ma scuza, imi falsificati citatele. Eu nu-l laud pe Descartes pentru ca e „rezonabil si matur", ci remarc tocmai limitele unui anumit mod de a fi „rezonabil si matur", in contrast, de pilda, cu intuitiile infinit mai nuantate ale lui Leibniz (v. p. 278-280).

In acelasi loc, eu resping (si nu semnalez cu adeziune, cum lasati sa se creada) tendinta de a utiliza „ratiunea si bunul simt" pentru a amenda ca „extravaganta" angelologia. In sfirsit, ceea ce condamn la p. 177 e exact tipul de „spiritualism" care va indispune si pe Dvs. „Interdictia" pe care o sugerez (o metafora, domnule Marino!) se adreseaza misticismului nebulos si exaltat, foarte la moda in anumite cercuri. Daca vreti sa ilustrati apetitul si vocatia mea de cenzor, trebuie sa cautati in alte directii. Sa va intrebati, de pilda, sau sa-i intrebati pe altii, in ce fel mi-am exercitat pasiunea interdictiei pe vremea cind eram ministru al Culturii si aveam la indemina toate mijloacele necesare pentru a teroriza frageda cultura autohtona. La fel, pentru a argumenta anti-europenismul, anti-liberalismul, etnicismul meu de (impura) sorginte nicasiana, ar trebui sa cercetati perioada ministeriatului meu de la Externe si sa dovediti ca politica pe care am adoptat-o fata de Bruxelles si Washington a fost pura ipocrizie. Dar Dvs. stiti, de fapt, cum stau lucrurile. Sau cel putin asa sper.

Stiti ca Noica insusi nu poate fi redus la Rostirea romaneasca, stiti ca l-a tradus si comentat pe Descartes (tocmai pe el!), ca a scris o ontologie fara nici o componenta idiomatica si o logica fara legatura cu spatiul mioritic, ca ultima lui carte se cheama De dignitate Europae si ca printre reperele lui esentiale figurau Hegel si Goethe. Stiti, poate, si ca a stat zece ani in domiciliu obligatoriu si sase in puscarie, inainte de a deveni ideologul lui Ceausescu, de dragul vilei confort 3 de la Paltinis. Stiti, sint sigur, si ca Liiceanu nu e un simplu ingrijitor al templului Noica, ca e autorul citorva lucrari solide de specialitate si ca strategia Editurii Humanitas nu e salvgardarea nationalismului valah. Stiti, de asemenea, ca „Scoala de la Paltinis" nu inseamna strict Liiceanu. Ca printre obscurantistii ei neaosi se afla si Victor Stoichita (actualmente profesor in Elvetia), Andrei Cornea, Sorin Vieru, Thomas Kleininger, Radu Bercea si multi altii, diversi si destul de „criticisti". Dar daca stiti toate astea, cum sa-mi explic „liberala" Dvs. vigilenta ideologica, „toleranta" Dvs. intransigenta?

Cum sa-mi explic vocabularul Dvs., in care termenii „mistic", „metafizic", „teologal" sint folositi in stilul celor mai triviale prelegeri de ateism militant de pe vremea materialismului dialectic, cind insa vi se parea cochet sa va ocupati de Mircea Eliade (fara prejudecati, s-ar zice, in legatura cu preocuparile lui religioase sau cu trecutul lui „etnicist"…). Cum sa-mi explic, in sfirsit, modul rudimentar, provincial, in care evacuati tematica religioasa din spatiul „legitim" al Europei „pluraliste", „liberale", „rationaliste" si „criticiste". Aveti aerul sa credeti ca studiile religioase au disparut din universitatile europene, ca teologii catolici someaza, ca „Divinity School" de la Chicago e sediul unei secte si ca Toma d'Aquino, Meister Eckhart, Pascal, Teilhard de Chardin, Simone Weil si cei din aceeasi speta (nu mai vorbim de Eliade, Dumézil etc.) sint o armata sumbra, dezlantuita impotriva ratiunii. Daca asta inseamna, dupa Dvs., a fi european, sint incintat sa ma las clasat in tabara opusa.

Un ultim cuvint inainte de a incheia, perplex si melancolic. Textul Dvs. nu e numai stingheritor intelectualmente. Este de o trista

ineleganta. Si nu numai fata de mine, ci si fata de colegul meu de premiu, dl Gelu Ionescu. Cartea lui nu pare sa aiba – in viziunea Dvs. – decit valoarea pe care i-o da contrastul ideologic cu a mea. Spre deosebire de mine (autor al unei „carti de biblioteca“), el se adreseaza „unui public larg, de bun nivel mediu“. E fals de la cap la coada. Opul meu „elitist“, „de biblioteca“ a atins deocamdata un tiraj de 30.000 de exemplare, iar lucrarea lui Gelu Ionescu e departe de a fi o performanta caliie, cuminte, „populara“, adaptata unor exigente modeste. E cartea unui fin intelectual, a unui scriitor rafinat si a unui analist subtil. In aceste conditii, faptul ca spre el au mers „primele Dvs. preferinte“ (formula ciudata in conditiile unui premiu „ex aequo“) se bazeaza – s-ar zice – mai curind pe un malentendu, decit pe valoarea intrinseca a cartii sale.
Veti intelege, domnule Marino, ca nu pot lua textul Dvs. decit ca pe o invitatie de a-mi face „autocritica“. Ma conformez si depun diploma si trofeul Marelui Premiu ASPRO in bratele Dvs. competente si in patrimoniul organizatiei conduse de dl Ion Bogdan Lefter. M-ati convins. Am intrat, datorita unui gest de generoasa pedagogie, in posesia unui titlu pe care nu-l merit.